

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.5.9>

УДК 35.07:355.01

О. П. Липовий,

аспірант, Національний аерокосмічний університет

«Харківський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-4074-6503>

В. Г. Ковальчук,

д. держ. упр., професор, завідувач кафедри економіки та публічного

управління, Національний аерокосмічний університет

«Харківський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5321-8300>

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ВОЄННІЙ СФЕРІ: СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ

О. Луповуї,

Postgraduate student, National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

V. Kovalchuk,

Doctor of Science in Public Administration, Full Professor,

Head of the Department of Economics and Public Administration,

National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE MILITARY SPHERE: SYSTEM ANALYSIS

У статті здійснено системний аналіз механізмів публічного управління у воєнній сфері. Зокрема, охарактеризовано загальну дефініцію системного аналізу. Виокремлено критерії оцінки дієвості ситуаційного підходу до публічного управління у воєнній сфері. Визначено аналітичні аспекти системності механізмів публічного управління у воєнній сфері.

Показано, що системний аналіз механізмів публічного управління у воєнній сфері проблематизується методологічною варіативністю вихідного розуміння управління як соціального явища. У той же час у літературі нерідко зустрічається ототожнення системного аналізу управління з так званим теоретико-управлінським, в основу якого покладено більш вузьке завдання вироблення методів підвищення ефективності управління.

Підкреслено, що для ситуаційного підходу до публічного управління у воєнній сфері найважливішим параметром є критерій оцінки управлінської ситуації. Одним із таких критеріїв є оцінка ситуації з точки зору можливості використання влади та впливу. Чим у керівника більше влади та впливу та можливостей для контролю, чим у нього менша залежність у досягненні результату від співпраці підлеглих, тим сприятливіше та простіше завдання для керівника.

Відзначено, що внутрішня спільність різних напрямів дозволяє говорити про системний підхід як деяку особливу та єдину дослідницьку позицію щодо механізмів публічного управління у воєнній сфері, яка зіставляється з поверхами ієрархії ускладнення методів дослідження. Поверхами цієї умовної ієрархії є рівні: параметричного опису, морфологічного опису, функціонального опису та рівень дослідження поведінки об'єкта.

Підкреслено, що у системному поданні об'єкта механізмів публічного управління у воєнній сфері, який є системою і досить часто складною, принцип системності постає як спосіб уявлення об'єкта, що характеризується складом, структурою і функціями.

The article provides a systematic analysis of the mechanisms of public administration in the military sphere. In particular, the general definition of system analysis is characterized. The criteria for assessing of the effectiveness of the situational approach to public administration in the military sphere are allocated. the analytical aspects of the systemicity of mechanisms of public administration in the military sphere are defined.

It is shown that the system analysis of mechanisms of public administration in the military sphere is problematized by the methodological variability of the initial understanding of management as a social phenomenon. At the same time, the identification of a systematic analysis of management with the so-called management theory is often found in the literature, which is based on a narrower task of developing methods for improving of management efficiency.

It is emphasized that the criterion for assessing of the managerial situation for the situational approach to public administration in the military sphere is the most important parameter. One of these criteria is the assessment of the situation in terms of the possibility of using of power and influence. The more the manager has power and influence and opportunities for control, the less he has a dependence on achieving results from the cooperation of subordinates, the more favorable and easier is the task for the manager.

It is noted that the internal community of different directions allows us to talk about the system approach as some special and unified research position on the mechanisms of public administration in the military sphere, which is compared with the floors of the hierarchy of complexity of research methods. The floors of this conditional hierarchy are the following levels: parametric description, morphological description, functional description and the level of study of the behavior of the object.

It is emphasized that in the system representation of the object of mechanisms of public administration in the military sphere, which is a system and quite often complex one, the principle of systemicity appears as a way of representing of the object, characterized by composition, structure and functions.

Ключові слова: механізми публічного управління, воєнна сфера, системний аналіз, соціальне явище.

Keywords: mechanisms of public administration, military sphere, system analysis, social phenomenon.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Системний аналіз механізмів публічного управління у воєнній сфері проблематизується методологічною варіативністю вихідного розуміння управління як соціального явища. У той же час у літературі нерідко зустрічається ототожнення системного аналізу управління з так званим теоретико-управлінським, в основу якого покладено більш вузьке завдання вироблення методів підвищення ефективності управління. Так, в теорії публічного управління та адміністрування історично склалися різні концепції управління, як системи наукових поглядів, що включають основні ідеї, загальні положення, принципи, методологію. Вищенаведене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показує, що дослідження феномена системного аналізу переважно сьогодні здійснюється в руслі публічного управління та адміністрування. Зокрема, багато вітчизняних і зарубіжних науковців підіймають це питання, однак специфіка застосування системного аналізу до воєнної сфери все ще залишається недостатньо дослідженою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є здійснення системного аналізу механізмів публічного управління у воєнній сфері.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- охарактеризувати загальну дефініцію системного аналізу;

- виокремити критерії оцінки дієвості ситуаційного підходу до публічного управління у воєнній сфері;
- визначити аналітичні аспекти системності механізмів публічного управління у воєнній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Системний аналіз передбачає з'ясування сутності аналізованого явища, його місце та роль у соціумі, зв'язку та взаємозалежності з іншими явищами, деяких закономірностей та тенденцій у розвитку. Тут публічне управління у воєнній сфері сприймається як соціальне явище, яке, на відміну від управління в біологічних і технічних системах, здійснюється у системі людських відносин [2; 4].

Аналіз сутнісної спрямованості вищенаведених напрямків, а також іншої наукової літератури загальнотеоретичного характеру дозволяє виділити такі найбільш загальні методологічні підходи до дослідження соціального управління: процесний, ситуаційний, діяльнісний і системний, котрі доповнюють певною мірою один одного.

Зокрема, процесний підхід склався як розвиток положень класичної адміністративної школи про ідею існування деяких універсальних функцій управління. Тут управління розглядається у вигляді процесу, що відображає прагнення інтегрувати всі види діяльності щодо вирішення управлінських проблем у єдиний ланцюг. Управління у цьому зв'язку представляється управлінські функції, що динамічно змінюються у просторі та часі, пов'язані між собою, метою яких є вирішення проблем та завдань організації.

Процесний підхід до соціального управління дає підстави для виділення п'яти основних управлінських функцій суб'єкта управління: планування, організація, керівництво, контроль, регулювання [1; 3].

Ситуаційний підхід виник як спроба інтеграції досягнень усіх шкіл управління та інших галузей науки. Відповідно до цього підходу будь-яка організація – це відкрита система, що перебуває у постійній взаємодії із зовнішнім середовищем, отже, і причини того, що відбувається всередині

організації, слід шукати поза нею, тобто у ситуації, у якій вона реально функціонує. Необхідний ефективний стиль управління, наприклад, залежить від завдання, яке постає перед керівником, та ситуації, в якій він працює.

Для ситуаційного підходу до публічного управління у воєнній сфері найважливішим параметром є критерій оцінки управлінської ситуації. Одним із таких критеріїв є оцінка ситуації з точки зору можливості використання влади та впливу. Чим у керівника більше влади та впливу та можливостей для контролю, чим у нього менша залежність у досягненні результату від співпраці підлеглих, тим сприятливіше та простіше завдання для керівника. Для аналізу управлінської ситуації у воєнній сфері використовуються параметр відносин між керівником та підлеглими, параметр структури завдання та параметр сили та посади керівника. Оцінка управлінської ситуації за допомогою даних параметрів дає можливість визначити найефективніші стиль та модель поведінки керівника [3; 5].

Діяльнісний підхід передбачає дослідження сутності, структури та особливостей управління як соціальної діяльності. Даний підхід дозволяє узагальнити і систематизувати сукупність знань про вихідні принципи впорядкування зв'язків і взаємодій у суспільстві та навколишньому світі. Тут базовими компонентами механізмів публічного управління у воєнній сфері, що піддаються аналізу, є: суб'єкт, об'єкт, процес, функції, засоби, умови, результат та ін., які отримують динамічне наповнення в процесі реалізації основних управлінських функцій [1; 3].

Аналіз вітчизняної наукової літератури, де досліджуються проблеми управління загалом та публічного управління у воєнній сфері зокрема показує методологічну продуктивність системного підходу.

Ще кілька десятиліть тому дослідники системного підходу зазначали, що у цьому питанні виявляється не стільки єдність думок, скільки значні розбіжності принципових точок зору на сутність цього підходу і способи його реалізації. Ця ситуація зберігається і в наші дні. Тим не менш, про системний підхід цілком можна говорити як про єдиний напрям у розвитку

наукового пізнання. Головна основа для цього полягає в тому, що всі дослідження, котрі проводяться в рамках цього підходу, так чи інакше спрямовані на вивчення специфічних характеристик складноорганізованих об'єктів.

Внутрішня спільність різних напрямів дозволяє говорити про системний підхід як деяку особливу та єдину дослідницької позиції щодо механізмів публічного управління у воєнній сфері, яка зіставляється з поверхами ієрархії ускладнення методів дослідження. Поверхами цієї умовної ієрархії є рівні:

- параметричного опису, заснований на емпіричних спостереженнях, описі властивостей, ознак і відносин досліджуваного об'єкта;

- рівень морфологічного опису об'єкта, при якому пізнання переходить до визначення поелементного складу та будови об'єкта;

- рівень функціонального опису, методологічною специфікою якого є те, що функція елемента або підсистеми об'єкта виводиться з характеристик та потреб ширшого цілого;

- рівень дослідження поведінки об'єкта, при якому виявляється цілісна картина життя об'єкта та механізмів, що забезпечують зміну напрямів та режимів його роботи [4; 5].

Кожен наступний спосіб включає всі попередні і, крім того, вирішує деякі нові завдання. В рамках цієї послідовності системний підхід пов'язується з функціональним рівнем, рівнем поведінки системи або розглядається як складніший комбінований спосіб дослідження. Систему можна описати як таку, що переважає у всіх перелічених рівнях, при цьому специфіка системного дослідження визначається не ускладненням методів аналізу, а прагненням побудувати цілісну картину об'єкта. Системний підхід характеризує прагнення до найбільшої спільності та універсальності методологічних принципів, що висувуються. Але разом з тим цей підхід є найменш внутрішньо організованим і єдиним, відкриваючи можливості найрізноманітніших узагальнень [1; 4].

У механізмах публічного управління у воєнній сфері системність має кілька аспектів аналітичного характеру, найбільш важливими з яких є системне уявлення про об'єкт управління, системне уявлення про суб'єкт управління, системне уявлення процесу управління та використання системного методу управління [2; 3].

У системному поданні об'єкта механізмів публічного управління у воєнній сфері, який є системою і досить часто складною, принцип системності постає як спосіб уявлення об'єкта, що характеризується складом, структурою і функціями. Парадигма управління отримує тут від системності ідею цілісності, взаємопов'язаності та взаємозумовленості, а також ідею обліку структурних особливостей об'єкта як системи.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

У цілому, в системному поданні суб'єкт механізмів публічного управління у воєнній сфері досліджують як організацію, побудовану відповідно до принципу ієрархії, на яку впливають вищі органи військового управління, а також навколишнє середовище. Головне призначення цієї системи полягає у виробленні, прийнятті та реалізації управлінських рішень.

Використання системного методу в межах механізмів публічного управління у воєнній сфері передбачає не просто визнання системності об'єкта, а й забезпечується системна робота з ним на основі використання всієї сукупності методів. Всі перераховані вище аспекти перетинаються, але мають і відносно самостійні зони прояви.

Література

1. Коврига О.С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Державне управління*. 2019. Т. № 4. С. 67–72.
2. Красногор О. Публічне управління та адміністрування надання адміністративних послуг населенню в умовах воєнного стану. *Публічне*

управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2024. № 9. С. 64–69.

3. Лопаткіна О. Політика публічного управління у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану. *Публічне управління і політика*. 2024. № 2. С. 21–28.

4. Носач А.В. Загрози національній безпеці як обов'язкова ознака злочинності, що посягає на державний суверенітет і територіальну цілісність України. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 50–56.

5. Пермяков О.Ю., Рябцев В.В., Вернер І.Є. Інформаційні технології в збройній боротьбі: тенденції та перспективи використання. *Наука і оборона*. 2004. № 2. С. 23–28.

References

1. Kovryga, O.S. (2019), “The process of making managerial decisions in public administration”, *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: “Derzhavne upravlinnia”*, vol. 4, pp. 67–72.

2. Krasnogor, O. (2024), “Public administration of administrative services to the population under martial law”, *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, vol. 9, pp. 64–69.

3. Lopatkina, O. (2024), “Public administration policy in the field of health care under martial law”, *Publichne upravlinnia i polityka*, vol. 2, pp. 21–28.

4. Nosach, A.V. (2019), “Threats to national security as an obligatory sign of crime encroaching on the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine”, *Pravo i suspilstvo*, vol. 3, pp. 50–56.

5. Permyakov, O. Yu., Ryabtsev, V.V. & Werner, I. E. (2004), “Information technology in the armed struggle: trends and prospects of use”, *Nauka i oborona*, vol. 2, pp. 23–28.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2025 р.